

Головко С.Г.
к.і.н., доцент
Юридичний інститут
Національний авіаційний університет, м. Київ

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

В Україні одним із пріоритетних завдань реформування освітньої галузі є її спрямування на розвиток творчих здібностей майбутніх фахівців. Забезпечення ефективності цього процесу можливе за умови стандартизації та уніфікації вимог до якості освітніх послуг. Одним із важливих зовнішніх показників якості освітнього середовища є правове забезпечення функціонування системи освіти.

Становлення організаційно-правових засад освітньої галузі визначає необхідність формування правового поля реалізації основних освітніх функцій. В цьому контексті важливе значення має історико-правовий аналіз особливостей формування нормативно-правового забезпечення освітньої системи. Активізація цього процесу згідно сучасних європейських тенденцій розпочалася на початку 1990-х років. Концептуальні напрями розвитку системи загальної та вищої освіти в Україні визначені Державною національною програмою «Освіта» («Україна XXI століття») (1994 р.). Серед стратегічних завдань реформування вітчизняної освіти визначено виведення освіти в Україні на рівень освіти розвинутих країн світу шляхом реформування її концептуальних, структурних, організаційних засад, формування багатоваріантної інвестиційної політики в галузі освіти.

Програма визначає основні шляхи реформування освіти: запровадження у навчально-виховний процес сучасних педагогічних технологій та науково-методичних досліджень, підвищення професійного та загальнокультурного рівня педагогічних кадрів, формування нових економічних основ системи освіти, реорганізація існуючих та створення навчально-виховних закладів нового покоління [2].

Наступним важливим кроком став Закон України «Про освіту» від 23 травня 1991 та нова його редакція від 23 березня 1996 року. Закон визначає, що саме освіта є основою інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного розвитку суспільства і держави. Провідною метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадянської позиції, забезпечення інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу, підвищення його освітнього рівня, забезпечення народного господарства висококваліфікованими фахівцями.

Важливою особливістю цього закону у контексті формування нового правового поля вищої освіти в Україні, стало чітке визначення умов надання освітніх послуг вищими навчальними закладами, їх освітньої, наукової, господарської діяльності, виокремлення освітньо-кваліфікаційних рівнів бакалавр, спеціаліст, магістр [4, с.27].

Указ Президента України «Про основні напрями реформування вищої освіти в Україні» (від 12 вересня 1995 р.) окреслив напрями подальшої розбудови системи вищої освіти в Україні та механізми її поетапної інтеграції до міжнародної системи [4, с.369].

Пріоритетні напрями реформування освітньої системи визначені в Законі України «Про вищу освіту» (від 17.01.2002 р.). Постанова Верховної Ради України «Про Рекомендації парламентських слухань «Про стан і перспективи розвитку вищої освіти в Україні» (04.06.2004 р.) серед важливих напрямів визначає забезпечення розгляду законодавчих пропозицій щодо питань, пов'язаних із Болонським процесом. Кабінету Міністрів України рекомендовано у цьому контексті привести структуру підготовки фахівців з вищою освітою у відповідність із світовими тенденціями розвитку освіти та економіки з урахуванням загальнодержавних та регіональних потреб у фахівцях з вищою освітою та державного класифікатора професій; затвердити до 1 жовтня 2004 року порядок розроблення стандартів вищої освіти, завершити до 1 листопада 2004 року розроблення Державного стандарту вищої освіти з урахуванням світових тенденцій розвитку освіти та економіки та розробити і ввести в дію з 2005-2006 навчального року галузеві стандарти вищої освіти і стандарти вищої освіти вищих навчальних закладів.

Указом Президента України «Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні» (від 04.07.2005 р.) передбачено здійснення низки заходів, спрямованих на вдосконалення системи вищої освіти в Україні, розроблення та затвердження нових переліків напрямів (спеціальностей), за якими здійснюватиметься підготовка фахівців у вищих навчальних закладах, державних стандартів вищої освіти [5].

У проекті Закону "Про внесення змін до Закону України «Про вищу освіту» (2010 р.) визначаються правові засади розширення можливостей для здобуття вищої освіти, освіти впродовж життя; створення та забезпечення рівних умов доступності до вищої освіти; розширення автономії вищих навчальних закладів та їх академічної свободи [6]. Це є важливим кроком розвитку та системного впорядкування нормативно-правової бази функціонування системи вищої освіти згідно міжнародних стандартів.

Література

1. Головка М.В., Головка С.Г. Вдосконалення нормативно-правового та методичного забезпечення підготовки фахівців у контексті загальноєвропейського освітнього простору // Правові засади державотворення України: Матеріали VI міжнародної науково-технічної конференції "АВІА – 2004". – Т. 6. – К.: НАУ, 2004. – С. 6.1. – 6.4.
2. Державна Національна програма "Освіта". Україна XXI століття. – К.: Райдуга, 1994. – 61 с.
3. Законодавство України про освіту. Збірник законів. – К.: Парламентське видавництво, 2002. – 159 с.
4. Освіта України. Нормативно-правові документи. – К.: Міленіум, 2001. – 472 с.
5. <http://www.kmu.gov.ua>.
6. <http://www.rada.gov.ua>.